

ΥΠΟΜΝΗΜΑ
ΓΙΑ ΤΑ ΥΔΑΤΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΓΑ ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΙΑ

Α. Γενικά

Το νερό αποτελεί το βασικό στοιχείο για την οικολογική ισορροπία στη Θεσσαλία και καθορίζει αποφασιστικά τις αναπτυξιακές δράσεις στην περιοχή μας. Ειδικότερα:

α. Παραγωγή ενέργειας.

Ο κύριος όγκος της παραγόμενης ηλεκτρικής ενέργειας στη Θεσσαλία σήμερα προέρχεται από τον ΥΗΣ Ν. Πλαστήρα και συμπληρώνεται από ορισμένες διάσπαρτες μονάδες μικρών ΥΗΕ, ΦΒ, αιολικών και βιομάζας (ΑΠΕ).

Ως γνωστόν όμως από τη δεκαετία 60 έχουν προγραμματιστεί και ήδη έχουν προχωρήσει επί του ποταμού Αχελώου δύο νέες ΥΗ μονάδες στη Μεσοχώρα (ισχύος 161 MW) η οποία έχει ολοκληρωθεί αλλά δεν λειτουργεί και στη Συκιά (127 MW), η οποία είναι ημιτελής, ενώ μελετούνται τα ΥΗ έργα κατάντη της σήραγγας μεταφοράς Πευκφύτου.

Με την ολοκλήρωση και λειτουργία των έργων αυτών καθίσταται προφανές ότι η Θεσσαλία αποκτά μία ενεργειακή «αυτάρκεια» από πηγές **αποκλειστικά** ανανεώσιμες, δεδομένου ότι τα λιγνιτικά της αποθέματα (Ποταμιά Ελασσόνας) αποφασίστηκε ομόφωνα από τους Θεσσαλούς να μην αξιοποιηθούν.

Το ενεργειακό αυτό μοντέλο το στηρίζουμε με την απαίτηση να λειτουργήσουν τα κατασκευασμένα έργα (Μεσοχώρα), να ολοκληρωθούν τα ημιτελή (Συκιά, Πευκόφυτο) και να προωθηθούν τα υπό μελέτη (Μουζάκι, Μαυρομάτι). Επισημαίνουμε ότι η λειτουργία το ταχύτερο, των υδροηλεκτρικών αυτών έργων θα αποφέρει αμέσως έσοδα από την παραγωγή υψηλής αξίας ηλεκτρικής ενέργειας, μέσω της οποίας θα επέλθει και η απόσβεση των πόρων που έχουν επενδυθεί.

Σημείωση : Η λειτουργία των ΥΗΕ δεν συνδέεται κατ' ανάγκη με την μεταφορά των νερών στον κάμπο. Η μεταφορά συνδέεται με τις ανάγκες εμπλουτισμού του υπόγειου υδροφορέα και την οικολογική ισορροπία γενικά στα υδάτινα συστήματα, με τις ανάγκες του πρωτογενούς τομέα καθώς και τις τυχόν ακραίες συνθήκες (π.χ. ξηρασία) στην περιοχή. Όλα αυτά θα συνυπολογίζονται κάθε φορά στα υδατικά ισοζύγια που θα εκπονούνται και θα εγκρίνονται μέσω των Σχεδίων Διαχείρισης της λεκάνης του Πηνειού (δες επόμενα).

β. Πρωτογενής τομέας

Η Θεσσαλία διαθέτει περίπου πέντε (5) εκατομμύρια στρέμματα καλλιεργήσιμης γης καθώς επίσης κλίμα και έδαφος ιδανικά για παραγωγή μιας τεράστιας γκάμας προϊόντων γεωργίας-κτηνοτροφίας. Είναι δυστυχώς τραγική πραγματικότητα ότι ουδέποτε οι κυβερνήσεις της χώρας μας επεξεργάστηκαν μία στρατηγική για τη Γεωργία και ουδέποτε στήριξαν αποφασιστικά τον δυναμικό πρωτογενή τομέα στη Θεσσαλία. Ανεξάρτητα όμως από τα παραπάνω όλοι αποδέχονται την τεράστια σημασία του και τις προοπτικές του, με την Θεσσαλία να έχει ένα ειδικό βάρος στο θέμα αυτό. Σε κάθε περίπτωση το νερό έρχεται να «δέσει» αυτά τα πλεονεκτήματα του τόπου μας και αποτελεί κυριολεκτικά ευλογία η γειτνίαση των λεκανών Αχελώου και Πηνειού και η ταμίευση υδάτων στα ορεινά της Δ. Θεσσαλίας με δυνατότητα αξιοποίησής τους για πολλαπλούς σκοπούς, όπως προαναφέραμε. Προφανής η ανάγκη ανάπτυξης δικτύου μεταφοράς και σύγχρονων αρδευτικών έργων στον κάμπο.

Η ανάπτυξη του πρωτογενούς τομέα οδηγεί στην ανάπτυξη και του τομέα **μεταποίησης** προσφέροντας, υπό προϋποθέσεις, σημαντικές δυνατότητες για εξαγωγές και μεγάλες προοπτικές απορρόφησης εργατικού δυναμικού. Παράλληλα η ανάπτυξη ενός υγιούς και ανταγωνιστικού μεταποιητικού τομέα, θα μπορεί να επιτευχθεί μέσω της φθηνής και ταυτοχρόνως «καθαρής» ενέργειας που θα προσφέρουν στο σύστημα τα υδροηλεκτρικά έργα.

γ. Τουρισμός

Εκτός από Σποράδες, Όλυμπο, Μετέωρα, Πήλιο και ορισμένους άλλους προορισμούς τα τελευταία χρόνια αναπτύχθηκε ο τουρισμός

που σχετίζεται με το υδάτινο στοιχείο (Λ. Πλαστήρα). Είναι προφανές ότι η δημιουργία των νέων λιμνών (Μεσοχώρα, Συκιά, Μουζάκι, Πύλη) και η υφιστάμενη στο Σμόκοβο θα δώσουν ακόμη μεγαλύτερη ώθηση στον τουρισμό της Θεσσαλίας.

Β. Τα υδατικά έργα της Θεσσαλίας

Η Θεσσαλία αποκτά πλέον, έστω και με χρονική καθυστέρηση, το βασικό κορμό των υδατικών έργων που θα υπηρετήσουν τους στόχους που περιγράψαμε και όχι μόνο.

Συνοπτικά τα σημαντικότερα υδατικά έργα της Θεσσαλίας είναι τα εξής (από Δυτική προς Ανατολική πλευρά) :

Σε **λειτουργία** βρίσκονται :

- Ταμιευτήρας και ΥΗΣ Ν. Πλαστήρα
- Ταμιευτήρας και μικρός ΥΗΣ Σμοκόβου

Έχει **ολοκληρωθεί** και αναμένεται η λειτουργία του :

- Φράγματος Μεσοχώρας και ΥΗΣ Γλύστρας (8 χλμ νότια)

Υπό κατασκευή:

- Φράγμα Συκιάς (πρόοδος φυσικού αντικειμένου περίπου 65%).
- Σήραγγα Πευκοφύτου, μεταφοράς νερών από ταμιευτήρα Συκιάς προς λεκάνη Πηνειού (πρόοδος φυσικού αντικειμένου περίπου 85%).
- Θυρόφραγμα (ρυθμιστικό) Γυρτώνης (πρόοδος φυσικού αντικειμένου περίπου 90%).
- Ταμιευτήρας Κάρλας.
- Φράγμα Αγιονερίου Ελασσόνας.

Υπό σχεδιασμό:

- Έργα μεταφοράς και διανομής νερού από τη Δυτ. Θεσσαλία στο Θεσσαλικό κάμπο.
- Διώρυγα μεταφοράς νερών με βαρύτητα από Πηνειό προς Κάρλα.

Με την κατασκευή και λειτουργία όλων αυτών των έργων, ένας **ΒΑΣΙΚΟΣ ΚΟΡΜΟΣ** των διασυνδεδεμένων υδατικών έργων **ΘΑ ΕΧΕΙ ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΕΙ** (ανεξάρτητα από τις δυσκολίες και τον χρόνο που απαιτήθηκε).

Επάνω σ' αυτό το **ΕΝΙΑΙΟ** σύστημα έργων με συνδετήρια στοιχεία τη σήραγγα Πευκοφύτου, τον Πηνειό, τους παραποτάμους του και την διώρυγα προς Κάρλα, μπορούν μελλοντικά να προστεθούν νέα έργα (ΥΗΕ, ταμιευτήρες κλπ), είτε γενικότερης σημασίας (π.χ. Ενιππέας, ΥΗΕ Πευκοφύτου, ΥΗΕ Μουζακίου, ταμιευτήρας Πύλης, Νεοχωρίτη κ.α.) είτε τοπικής σημασίας.

Με άλλα λόγια τα έργα αυτά αποτελούν μία ενιαία υποδομή Ταμίευσης, Ρύθμισης και Μεταφοράς των νερών, από όποια περιοχή αυτά και εάν προέρχονται, σε όποια χρήση αυτά και εάν διατίθενται (παραγωγή ενέργειας, υδρεύσεις, αρδεύσεις, τουρισμός και φυσικά περιβαλλοντική αναβάθμιση της Θεσσαλίας).

Γ. Σχέδια Διαχείρισης

Η χώρα μας κλήθηκε εδώ και πάνω από μια δεκαετία να εφαρμόσει την οδηγία 2000/60 για την διαχείριση των νερών. Δεν το έπραξε επί πολλά χρόνια, βρέθηκε αντιμέτωπη με τα όργανα ελέγχου και το αρμόδιο Δικαστήριο (ποινές κλπ) και τελικά υποχρεώθηκε (μέσω Ειδικής Γραμματείας Υδάτων του ΥΠΕΚΑ) να προχωρήσει τις αναγκαίες μελέτες των «Σχεδίων Διαχείρισης» κατά υδατική λεκάνη, εν προκειμένω Πηνειού - Αχελώου. Οι μελέτες παραδόθηκαν, οι διαβουλεύσεις ολοκληρώθηκαν και τα Σχέδια εγκρίθηκαν και αναμένεται η δημοσίευση της απόφασης (ΦΕΚ). Μεταξύ άλλων στα εγκεκριμένα Σχέδια περιλαμβάνεται η θεσμοθέτηση σεναρίου με βάση το οποίο το υφιστάμενο υδατικό έλλειμμα της Θεσσαλίας καλύπτεται από τον Αχελώο έως το όριο των 250 εκ. μ³ ετησίως. Σημειώνεται ότι τα σχέδια διαχείρισης τεκμηριώνουν απόλυτα την ύπαρξη αυτού του ελλείμματος σε αντιδιαστολή με το, πέραν πάσης αμφισβητήσεως, πλεόνασμα της λεκάνης Αχελώου.

Δ. Φορέας Διαχείρισης Υδάτων

Η ιδέα αυτόνομης διοίκησης στον τομέα των υδάτων δεν είναι καινούργια. Προβλέπεται ήδη από το δικό μας «ιστορικό» Θεσμικό

πλαίσιο (Ν.1739) του 1987 αλλά και σε όλες τις νομοθεσίες των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η βασική ιδέα είναι με τη συμμετοχή του κράτους και των χρηστών (Αυτοδιοίκηση, φορείς αγροτών, βιομήχανοι, τομέας ενέργειας κλπ) σε κάθε υδατικό διαμέρισμα (λεκάνη) να θεσπιστεί Συμβούλιο ενιαίας διοίκησης και διαχείρισης των υδατικών θεμάτων και των αντίστοιχων βασικών έργων (ταμίευση, μεταφορά), ενοποίηση των διάσπαρτων υπηρεσιών, ενώ η εκμετάλλευση υδάτων θα ανήκει στα υποκείμενα όργανα (π.χ. η ύδρευση στις ΔΕΥΑ, η άρδευση στους ΟΤΑ ή την μετεξέλιξη των ΤΟΕΒ κ.ο.κ.).

Μία νομοθετική πρωτοβουλία στην κατεύθυνση αυτή, μετά από κατάλληλη εξέταση άλλων παρόμοιων μοντέλων κρίνεται ώριμη και αναγκαία.

Ε. Συμβούλιο Επικρατείας

Επειδή ορισμένα από τα προαναφερθέντα υδατικά έργα (Μεσοχώρα, Συκιά, σήραγγα Πευκοφύτου) συνδέονται με παλαιότερες αποφάσεις αλλά και την αναμενόμενη απόφαση του ΣΤΕ, επί προσφυγής που είχε υποβληθεί κατά την περασμένη δεκαετία (!) , είναι σκόπιμη μια μικρή αναφορά στο θέμα αυτό.

Ως γνωστόν το ΣΤΕ δεν είναι πολιτικός φορέας και δεν αποφασίζει για το εάν θα γίνει ή όχι ένα έργο, κατά μείζονα λόγο εάν θα υλοποιηθεί ένα πρόγραμμα έργων με πολλαπλούς στόχους (περιβάλλον, ενέργεια, γεωργία, ανάπτυξη κλπ) όπως είναι τα προαναφερθέντα έργα. Το ΣΤΕ τοποθετείται στα ζητήματα που θέτουν οι προσφυγές και μόνο εάν κρίνει αναγκαίο ανακόπτει τυχόν μη σύννομες ενέργειες, υποχρεώνει τη διοίκηση να επανεξετάσει τις παραλείψεις της κ.ο.κ. Συνεπώς και στην αναμενόμενη απόφαση, όποια και είναι, το ΣΤΕ δεν θα αποφασίσει για το εάν θα παραχθεί ή όχι ηλεκτρική ενέργεια από τα ΥΗΕ Μεσοχώρας και Συκιάς παρά μόνο εάν τηρείται η νομιμότητα και εάν από τις ληφθείσες αποφάσεις διασφαλίζεται η περιβαλλοντική προστασία.

Επιπλέον σκόπιμο είναι να υπενθυμίσουμε την ουσία των παλαιότερων αποφάσεων του ΣΤΕ με τις οποίες, αν και δεν είναι ευρέως γνωστό, έχουν απορριφθεί όλες οι επιμέρους αιτιάσεις των προσφευγόντων και οι ακυρωτικές αποφάσεις προήλθαν αποκλειστικά από παραλείψεις της Διοίκησης (π.χ. στάθμη λίμνης Συκιάς η οποία

προκαλούσε την κατάκλυση του μοναστηριού Αγίου Γεωργίου Μυροφύλλου καθώς και η μη θεσμοθέτηση Σχεδίων Διαχείρισης).

ΣΤ. Σύνοψη

- Επιβάλλεται η επιτάχυνση των διαδικασιών σχετικά με τα Σχέδια Διαχείρισης (δημοσίευση της απόφασης στο ΦΕΚ).
- Απεμπλοκή των υδροηλεκτρικών έργων Αχελώου (Μεσοχώρα, Συκιά, σήραγγα Πευκοφύτου) και απρόσκοπτη συνέχιση των εργασιών έως την ολοκλήρωση και λειτουργία τους.
- Αναγκαία η εξασφάλιση χρηματοδότησης και ολοκλήρωσης των έργων Γυρτώνης και Κάρλας.
- Αναμόρφωση του θεσμικού πλαισίου όσον αφορά στην ενιαία διαχείριση των υδάτων κατά υδρολογική λεκάνη, με συμμετοχή των χρηστών.

Για όλα τα παραπάνω, καλούμε την Κυβέρνηση και τα κόμματα, να διατυπώσουν με απόλυτη καθαρότητα και σαφήνεια τις πολιτικές τους θέσεις και να εργασθούν στην κατεύθυνση υλοποίησης των στόχων που περιέχονται στο παρόν υπόμνημα.

Λάρισα, Νοέμβριος 2013

Ντίνος Διαμάντος - Πρόεδρος ΤΕΕ-ΚΔΘ,

Γιάννης Γεωργιάδης - Πρόεδρος ΓΕΩΤΕΕ-Κεντρικής Ελλάδας,

Γιάννης Καλλές - Πρόεδρος Εταιρείας Θεσσαλικών Μελετών (ΕΘΕΜ),

**Φώτης Αλεξάκος - μέλος Δ.Σ ΕΘΕΜ, Περιφερειακός Σύμβουλος,
πρώην Νομάρχης Καρδίτσας,
Αναγνωστόπουλος Βασίλης, πρώην Νομάρχης Καρδίτσας,**

Παπαστεργίου Κώστας, πρώην Δήμαρχος Τρικάλων.

Κώστας Γκούμας - πρ. Πρόεδρος ΓΕΩΤΕΕ-Κεντρικής Ελλάδας,

Τάσος Μπαρμπούτης - μέλος Δ.Σ ΕΘΕΜ, πρ. Γεν. Γραμματέας ΤΕΕ-ΚΔΘ.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Πέραν όμως του τοπικού ενδιαφέροντος για τα ΥΗΕ, έχουμε την άποψη ότι η υδροηλεκτρική ενέργεια πρέπει να αποτελεί την πρώτη προτεραιότητα στο ενεργειακό μείγμα της χώρας, δεδομένων των αναμφισβήτητων πλεονεκτημάτων της. Ενδεικτικά αναφέρουμε:

- Ανανεώσιμος φυσικός πόρος (νερό) που οδηγεί στον περιορισμό χρήσης ορυκτών καυσίμων.
- Εγχώριος πόρος που συνάδει με τον στόχο της απεξάρτησης από εισαγόμενες πηγές.
- Παραγωγή ενέργειας αιχμής (υψηλής αξίας) με θετικό αντίστοιχο αποτέλεσμα στον περιορισμό ή/και εξάλειψη των πανάκριβων εισαγωγών ηλεκτρικού ρεύματος.
- Δυνατότητα αποθήκευσης ενέργειας (μοναδικός τρόπος η αντλιοταμίευση-pump storage), βασικό στοιχείο στο ενεργειακό μείγμα, ειδικά λόγω της επέκτασης των ΑΠΕ που παρέχουν μεν ενέργεια στο δίκτυο χωρίς όμως αντιστοίχιση με την ζήτηση.
- Η ταμίευση του νερού προσφέρει δυνατότητα ανταπόκρισης σε πολλαπλούς σκοπούς (ύδρευση, άρδευση, βιομηχανία, τουρισμό κλπ). Τυπικό μοντέλο εφαρμογής το πρώτο για τη χώρα μεγάλο υδροηλεκτρικό έργο μετά τον πόλεμο, το φράγμα Ν. Πλαστήρα.
Επιπλέον η ταμίευση νερού επιτρέπει την αντιμετώπιση προβλημάτων ξηρασίας, λειψυδρίας αλλά και πλημμυρών.
- Ενώ η εγχώρια προστιθέμενη αξία στις λοιπές ΑΠΕ ανέρχεται στο 10 έως 35% της συνολικής τους αξίας, στα ΥΗΕ το αντίστοιχο ποσοστό ανέρχεται στο 80%. Επίσης ας ληφθούν υπόψη η τεχνογνωσία και εμπειρία που διατίθεται από Έλληνες επιστήμονες - τεχνικούς, η χρήση κυρίως εγχώριων υλικών και φυσικά η δυνατότητα κατασκευής των έργων από ελληνικές εταιρίες.

Προφανώς αντιλαμβανόμαστε τους ανταγωνισμούς των διαφόρων lobbies στον ενεργειακό τομέα που συχνά εκφράζεται

- δυστυχώς - και μέσα από διάφορα κινήματα ή ακόμη και κόμματα. Θα ήταν πάντως υγιές οι απόψεις αυτές να διατυπώνονται με σαφήνεια και καθαρότητα και να μην δημιουργούν συγχύσεις στην κοινή γνώμη.

Τέλος δεν περνά απαρατήρητη η πολιτική των ιδιωτικοποιήσεων που έχει, μεταξύ άλλων, στο επίκεντρο και τον ενεργειακό τομέα με κίνδυνο για την ίδια τη ΔΕΗ, που είναι ο φορέας των ΥΗΕ στην περιοχή μας, αλλά και για την πορεία ολοκλήρωσης των έργων.